

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

27 januari 2005

GEDACHTEWISSELING

over het doctoraal proefschrift

“De ondraaglijke lichtheid van het beleid voor de stad in Vlaanderen. Van geïndividualiseerd woonmodel tot stedelijke crisis: een sociologische analyse”, Universiteit Antwerpen, 2004, met de heer Pascal De Decker, auteur

VERSLAG

**namens de Commissie voor Wonen, Stedelijk Beleid, Inburgering en Gelijke Kansen
uitgebracht door de heer Sven Gatz en mevrouw Caroline Gennez**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Jan Penris.

Vaste leden:

mevrouw Monique Moens, de heren Jan Penris, Erik Tack, Christian Verougstraete, Rob Verreycken;

de dames Cathy Berx, Hilde Crevits, de heer Tom Dehaene, mevrouw Veerle Heeren;

de heer Sven Gatz, mevrouw Dominique Guns, de heer Gilbert Van Baelen;

de dames Else De Wachter, Caroline Gennez, Michèle Hostekint.

Plaatsvervangers:

de heren Felix Strackx, Wim Van Dijck, Roland Van Goethem, Jurgen Verstrepen, John Vrancken;

de heren Carl Decaluwe, Stefaan De Clerck, mevrouw Monica Van Kerrebroeck, de heer Johan Verstreken;

de heer Marc Cordeel, mevrouw Hilde Eeckhout, de heer Hugo Philtjens;

de heren Marcel Logist, Chokri Mahassine, Jan Roegiers.

Toegevoegde leden:

mevrouw Mieke Vogels;

de heer Bart De Wever.

INHOUD

1. Uiteenzetting van dr. Pascal De Decker, auteur van het proefschrift	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Stedelijke problemen.....	4
1.3 Verklaring van de stedelijke problemen.....	6
1.4 Beleidsanalyse	7
1.5 Beleidsevaluatie	9
2. Bespreking	10

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Wonen, Stedelijk Beleid, Inburgering en Gelijke Kansen hield op maandag 10 januari 2005 een gedachtewisseling over het doctoraal proefschrift “De ondraaglijke lichtheid van het beleid voor de stad in Vlaanderen. Van geïndividualiseerd woonmodel tot stedelijke crisis: een sociologische analyse”, Universiteit Antwerpen, 2004, met de heer Pascal De Decker, auteur. Bij de eedaflegging van de Vlaamse Regering op 20 juni 1995, kreeg voor het eerst in de geschiedenis een minister expliciet de bevoegdheid ‘stedelijk beleid’ toegewezen. Niettemin nam de Vlaamse overheid al veel langer beleidsmaatregelen voor de stad, uitmondend in het decreet tot vaststelling van de regels inzake de werking en de verdeling van het Vlaams Stedenfonds (*Parl. St. VI. Parl. 2002-2003*, nr. 1367/3). Het proefschrift maakt een grondige evaluatie van het stedenbeleid in Vlaanderen en constateert dat het stedenbeleid mislukt is.

1. Uiteenzetting door dr. Pascal De Decker, auteur van het proefschrift

De heer Pascal De Decker: De bedoeling van het proefschrift was een evaluatie van het specifieke beleid voor de stad. Evaluatie betekent dat ik uitspraken doe over de doelmatigheid van het beleid, met andere woorden ik ga na of het beleid een effect gesorteerd heeft of niet. Daarbij heb ik het meer in het bijzonder over het specifieke beleid voor de steden; denk aan maatregelen zoals de herwaarderingsgebieden van de jaren ‘80, het Sociaal Impulsfonds, of het grootstedenbeleid van de federale regering. Het proefschrift handelt dus niet over het algemene beleid, dat vanzelfsprekend ook gevolgen heeft op de werking van steden en gemeenten. Het handelt evenmin over het algemene lokale stedelijke beleid; de conclusies hebben dan ook geen betrekking op het totale beleid van een stad.

1.1 Inleiding

De definitie van wat een stad is, verschilt naargelang het beleidsdocument dat men bekijkt. Antwerpen en Gent zijn er meestal bij, maar voor het overige zijn er grote verschillen. De analyses voor het proefschrift zijn gebeurd in Antwerpen en Gent en het statistisch materiaal is verzameld

op het niveau van de agglomeratie. De cijfers over agglomeraties betreffen de kernsteden die nu deel uitmaken van het Stedenfonds, met hier en daar een randgemeente die aan de stad gegroeid is. Te denken valt aan gemeenten zoals Wijnegem, Wondelgem, Melle of Drogenbos.

De conclusie van het proefschrift is dat het stedenbeleid ‘licht’ is. Ook federaal minister Dupont heeft intussen gesteld dat het mislukt is.

De studie bestaat uit drie delen: 1. een zoektocht naar het bestaan van stedelijke problemen en de verklaring ervan; 2. een beleidsanalyse van alle beleidsinitiatieven onder de noemer van stedelijk beleid vanaf het einde van de jaren ‘70 tot net voor het stedenfonds: van de stadsvernieuwingscampagnes eind de jaren ‘70 tot de eerste initiatieven van paars; 3. een evaluatie van het gevoerde beleid.

Het onderzoeksschema is vrij klassiek: vooreerst een literatuuronderzoek, dan een analyse van cijfermateriaal. Daarna heb ik het beleid geanalyseerd op basis van een onderzoek van beleidsdocumenten, namelijk de beleidsnota’s van de regeringen en van steden, memories van toelichting bij decreten, verslagen van parlementaire debatten, enz. Er is ook gezocht naar evaluatieonderzoek, ook door derden, bijvoorbeeld door het welzijnswerk of academici. We hebben vastgesteld dat er heel wat ‘grijze’ documenten circuleren: in Vlaanderen bestaat er heel wat door de overheid gefinancierd onderzoeks- en evaluatiemateriaal dat niet publiekelijk toegankelijk is. Vaak moet men die documenten door een gunstige wind krijgen. Er is ook gewerkt met diepte-interviews. Dat betekent dat beleidsverantwoordelijken en -uitvoerders in Antwerpen en Gent geïnterviewd zijn. Mijn uiteenzetting zal eerst de stedelijke problemen behandelen, voorts de oorzaken ervan bekijken en na de analyse en evaluatie van het beleid zal ik een aantal conclusies geven.

1.2 Stedelijke problemen

Wat als probleem gezien wordt, verschilt uiteraard sterk naargelang de maatschappelijke positie van de persoon in kwestie. Een bestuurder met een begrotingstekort heeft een andere kijk op stedelijke problemen dan een toerist of een bezoeker die op zoek is naar een parkeerplaats of een bewoner van een krottenwijk. Op basis van klassieke indi-

catoren is bepaald hoe de stad zich verhoudt tot de andere gebieden en of er eventueel verschillen zijn in de stad.

De daling van de bevolking in de steden is gestopt. Daartegenover staat dat de leegloop van de steden altijd al kon genuanceerd worden, omdat het aantal huishoudens is blijven stijgen. Dat is vooral het gevolg van gezinsverdunding. Ook de manke registratie speelt in het nadeel van steden zoals Antwerpen, Gent en Leuven. Een deel van de bevolking is er niet geregistreerd maar gebruikt wel woonruimte, bijvoorbeeld studenten, jongeren die thuis ingeschreven zijn maar toch in de stad verblijven en bijvoorbeeld illegalen. Zelfs toen de discussie over de stadsvlucht het hevigst woedde, in het begin van de jaren negentig, was de bevolking al aan het stagneren, misschien zelfs aan het stijgen; alleen werd dat niet geregistreerd.

De selectiviteit van de migratie gaat verder. Leeftijd is een belangrijke indicator. De huishoudens die de stad verlaten, zijn gemiddeld ouder. Dat betekent dat ze vaker gehuwd zijn, meer kinderen hebben, een langere beroeps carrière achter de rug hebben en dus meer welgesteld zijn. De personen die naar de stad verhuizen, zijn vaker jonger, hebben minder kinderen, zijn vaker beginnende starters op de arbeidsmarkt en hebben dus lagere inkomens, ook zijn ze 'vreemder'. Tachtig procent van de Marokkanen en 60 procent van de Turken wonen in de agglomeraties.

Uit het onderzoek van de achterstellingsindicatoren blijkt dat ongeveer een derde van de Vlamingen in de centrumsteden en de aangegroeide gemeenten wonen. De cijfers wijzen uit dat de steden een oververtegenwoordiging hebben van alleenstaanden, Turken, werklozen, leefloontrekkers en kinderen uit kansarme gezinnen. Jongeren die niet van Turkse of Marokkaanse afkomst zijn, zijn ondervertegenwoordigd in de steden. Steden zijn natuurlijk nog altijd polen van werkgelegenheid en hebben een overaanbod aan jobs.

Een onderzoek van de evolutie van de indicatoren tussen 1981 en 2000 toont aan dat het procentueel aandeel – het 'marktaandeel' – leefloners, kansarmen en werklozen in agglomeraties de afgelopen jaren stijgt. Uit een vergelijking van de bevolking met veeleer positieve indicatoren zoals het inkomen, het aantal jobs, het aantal huizen blijkt dat

het gewicht, het aandeel van de steden daalt. Er is dus een overconcentratie van maatschappelijke problemen in de grote steden en de welvaarts kloof tussen de steden en de rest van Vlaanderen stijgt.

Hoe is nu de situatie in de steden Antwerpen en Gent? De eerste atlas van kansarme buurten is gemaakt op het einde van de jaren zeventig op basis van de volkstelling van 1971 door Provoost vanuit het opbouwwerk. Recentelijk zijn er ook een aantal gemaakt onder meer in opdracht van Vlaams minister Leo Peeters, maar ook van de federale ministers Picqué en Dupont. De gegevens van die atlassen leren dat er een evolutie is waar te nemen. Niet alle buurten die toen als kansarm werden gecatalogeerd, zijn kansarm gebleven. Andere buurten die eerst niet als kansarm werden opgenomen, blijken het later te zijn geworden. De oude achtergestelde buurten van Gent liggen in de negentiende-eeuwse gordel van de stad. De nieuwe achtergestelde buurten zijn bijna zonder uitzondering socialehuisvestingswijken van een bepaald type. Ook voor Antwerpen is dat onderzocht. De nieuwe achtergestelde buurten bevinden zich op Linkeroever, boven de Luchtbal en de Rozemaai. Achterstelling concentreert zich dus in een beperkt aantal buurten van de steden.

Hoewel er al een dergelijke atlas bestond op het einde van de jaren zeventig, is er pas in 1995 voor het eerst een minister voor de steden aangesteld. Dat heeft te maken met het politieke functioneren van de steden dat in het gedrang komt. Federaal premier Jean-Luc Dehaene heeft trouwens op de verkiezingsnacht van 1995 gezegd dat er een beter stedenbeleid gevoerd moest worden. Hij refereerde daarvoor naar de opkomst van het Vlaams Blok. Zijn gelijk wordt bewezen door een groepering van de resultaten van de gemeenteraadverkiezingen volgens verstedelijingsgraad. De resultaten van het Vlaams Blok in de steden liggen flink boven het gemiddelde.

Samengevat: er is dus een hoge concentratie van de achterstand in de steden. De welstandskloof met de rand en met Vlaanderen als geheel groeit. De achterstelling concentreert zich in de oude negentiende-eeuwse wijken en in de socialehuurcomplexen. Het maatschappelijk probleem bestaat al langer, maar het is pas recent een politiek probleem geworden

1.3 Verklaring van de stedelijke problemen

Om die vaststellingen te verklaren, hebben we een verklaringsmodel uitgebouwd dat moet aantonen welke factoren er allemaal in het spel zijn en hoe die factoren in de steden terechtkomen. In dat model zitten een vijftal blokken: (1) de processen op macro-niveau zoals economie, politiek en cultuur, (2) de processen op het uitvoeringsniveau (stedelijk management), (3) de processen op het niveau van de huishoudens, (4) de stedelijke fenomenen die daarvan het resultaat zijn en (5) de historische context. De woningmarkt functioneert daarbij als een soort van 'sorteer-' en 'verdeel' mechanisme.

De processen op macro-niveau betreffen onder meer de economische ontwikkelingen. Ons economisch systeem zal steeds ongelijkheid produceren en dat heeft een weerslag op de ruimtelijke ontwikkeling. Een belangrijke historische factor is de erfenis van de negentiende eeuw. Toen ging men te voet naar het werk zodat men wel in de omgeving van de fabriek moest gaan wonen. De wijken die toen werden gebouwd, bestaan nog altijd en zijn vandaag achtergestelde buurten. Ook de politiek speelt een belangrijke rol, vooral het huisvestingsbeleid en het beleid inzake ruimtelijke ordening. Een aantal ideologische opties uit het verleden spelen nog steeds mee. Het huisvestingsbeleid was steeds geïnspireerd door een katholieke visie die het gezin wilde stimuleren met het eigen woningbezit en met het stimuleren van de eengezinswoning. Doorheen de tijd heeft dat een anti-stedelijk effect gehad.

Op het niveau van de uitvoerders maken we een onderscheid tussen de publieke en de particuliere sector. Publieke sectoren zoals lokale besturen kunnen de bevolkingssamenstelling sterk beïnvloeden met hun beleid inzake ruimtelijke ordening en vooral met hun verkavelingspolitiek. Hoe groter een kavel, hoe duurder de prijs en hoe groter het inkomen moet zijn. Heel wat randstedelijke gemeenten hebben grote kavels en hebben zo de mensen met lagere inkomens buiten hun gemeente gehouden. De sociale huisvestingsmaatschappijen zijn dan weer sterk geconcentreerd in de steden. Men zegt soms dat de sociale huisvesting verantwoordelijk is voor de ontstedelijking en de leegstand. We stellen echter vast dat een grote meerderheid van de sociale huisvesting zich in de centrumgemeenten bevindt. Gemeenten trekken een bepaald publiek aan of stoten het af al naargelang ze al dan niet sociale huisvesting hebben.

Ook de private sector heeft invloed op deze ontwikkelingen. De lening die men kan krijgen heeft een invloed op de plaats waar men een woning kan krijgen. De verkavelaar beslist over de grootte van de kavels en over het type van woningen. Soms worden er voorwaarden ingeschreven die de kostprijs opdrijven, waardoor men een bepaald publiek kan weghouden. Hoe groter het inkomen van het individu, hoe meer keuzemogelijkheden. Kleine gezinnen wonen vaker in de steden. Allochtonen wonen vooral in achtergestelde buurten in de steden.

Op het niveau van de huishoudens zijn de factoren status en veiligheid in toenemende mate belangrijk bij de keuze van een woonlocatie. Het discours over de onveiligheid in de steden werkt een antistedelijke woonlocatiekeuze in de hand. Ann Verhetsel e.a. van de universiteit Antwerpen heeft aan jongeren van twaalf en achttien jaar gevraagd waar ze het liefst zouden willen wonen en waar liever niet. De hoogste score vinden we terug bij 'liever niet in het stadscentrum'. Het dorp doet het al iets beter. De meerderheid wil het liefst in een landelijke omgeving wonen. De twaalfjarigen willen er ook nog een zwembad bij. Een relatief onbekende enquête van Algemene Planning en Statistiek van de Vlaamse Gemeenschap ging na wie men graag als buur zou hebben en wie liever niet. Daaruit bleek dat slechts tien procent van de ondervraagden een Turks of Marokkaans gezin als buur wil en slechts vijftientig procent een gezin met OCMW-steun. Ook gehandicapten waren niet echt welkom als buuren. Men kan besluiten dat een achtergestelde buurt een buurt is waar men niet uit vrije wil gaat wonen. Men stelt ook vast dat er in een spontaan evoluerende maatschappij vooral segregerende tendensen zijn en geen tendensen die leiden naar een sociale mix.

Er zijn ook een aantal gevallen waarin de inertie een belangrijke rol speelt. De bakstenen zijn daarvan het beste voorbeeld. Sommige probleemwijken van vandaag werden meer dan honderd jaar geleden gebouwd. Ze waren toen al slecht, zijn nauwelijks gerenoveerd en trekken vandaag nog altijd arme mensen aan. Een ander goed voorbeeld zijn de woonvoorkeuren. De eerste huisvestingswet stimuleerde reeds het eigen woningbezit en de eengezinswoningen en dat is zo gebleven tot het uiteindelijk een soort van model is geworden. Ten slotte zijn ook de instellingen vaak al oud en functioneren ze volgens oude logica's waardoor er een soort van segregatie ontstaat. Er is dus een

complex netwerk van factoren die allemaal een rol spelen om de stedelijke problematiek te verklaren.

Om na te gaan welke gevolgen dat heeft op de woningmarkt, hebben we nagegaan waar de slechte woningen zich bevinden. We hebben de woningmarkt ingedeeld in een aantal submarkten. Daarbij hebben we een onderscheid gemaakt tussen huurwoningen en eigendom. We hebben ook rekening gehouden met een aantal kwaliteitsverschillen. We vergelijken de twee uitersten, de slechte huurwoningen en de goede eigendomswoningen. De agglomeraties zijn goed voor een derde van de bevolking en van de huishoudens. Blijkbaar bevindt 46 procent van de slechte huurwoningen zich in de agglomeraties tegenover slechts 27 procent van de goede eigendomswoningen. Voor iemand met een laag inkomen is de statistische kans dus groter dat hij in de stad terechtkomt.

Binnen een stadsregio is dat nog duidelijker. In Gent blijkt 77 procent van alle slechte woningen in de stad te staan. Binnen de stadsgrenzen blijken de goede woningen aan de rand te staan, vooral in de fusiegemeenten. De slechte wijken liggen in de negentiende-eeuwse gordel en in een aantal havendorpen die na de fusie bij de stad zijn gevoegd. De achtergestelde buurten, zeker de oudere achtergestelde buurten, vallen grotendeels samen met de plaatsen waar de slechte huurwoningen zich concentreren.

In Antwerpen is het beeld grotendeels hetzelfde. Naar aanleiding van de regularisatie van illegalen op het einde van de jaren negentig heeft Antwerps schepen Dirk Geldolf een kaart laten opstellen. Daaruit blijkt een overconcentratie van illegalen in de achtergestelde buurten. Dezelfde buurten vangen dus generatie na generatie de migratie op. In de negentiende eeuw was dat de migratie van het platteland naar de steden en in de jaren zestig de eerste generatie van immigranten uit het buitenland. Nu richt de nieuwe immigratie zich opnieuw op die buurten.

Samengevat: de maatschappelijke problemen concentreren zich derhalve in de steden en de woningmarkt functioneert als een sorteermecanisme naar sociaal-economische status. Er is een link met migratie. De oorzakelijke patronen zijn hardnekkig, wat te maken heeft met materiële en niet-materiële aspecten van de woonlocatiekeuze.

1.4 Beleidsanalyse

Men kan zich afvragen of het beleid hierop invloed kan hebben. De politiek wordt in mijn schema niet als een afzonderlijke factor vermeld, maar is steeds ingebed in de rest. Dat wijst op een relativistische houding tegenover het beleid: het beleid kan niet alle problemen oplossen, maar kan wel degelijk een verschil maken. Uit studies van bijvoorbeeld de Deen G. Esping-Andersen blijkt dat er een groot verschil is tussen de karakteristieken van de welvaartsstaat van de verschillende landen. Het scheelt een behoorlijke slok op een borrel of men in Zweden dan wel Spanje in de positie van een werkloze of van een alleenstaande moeder zit. Inzake bijvoorbeeld sociale huisvesting is er een enorm verschil tussen België en Nederland. In België is er zes procent sociale huisvesting en in Nederland meer dan dertig procent en in sommige steden zelfs meer dan vijftig procent. Politiek kan dus het verschil maken. Ik denk bovendien ook dat er nog extra budgettaire ruimte is voor sociale huisvesting of stedenbeleid als men de huisvestingsfiscaliteit zou herschikken. Ik verwijs daarvoor naar het debat dat hier voor enkele weken is gevoerd (*Parl. St.* VI. Parl. 2004-2005, nr. 165/1).

Uit de literatuur over het stedelijk beleid blijkt dat er een tendens bestaat tot een antistedelijk beleid. In de specifieke literatuur leest men vaak dat de politiek dat niet wil, niet kan of niet begrijpt. Dat is een mening die sterk leeft in bijvoorbeeld de wereld van de ruimtelijke ordening. Het is 'wij', de experten, tegen 'zij', de politici, de burgers, de bedrijven. Ik denk dat dit een te eenvoudige verklaring is. Er zijn wel heel wat indicaties dat ook beleidsmensen zich ervan bewust zijn dat het stedelijk beleid eerder aan de zwakke kant was. Ik denk aan uitspraken van diverse bewindslieden. Zo verklaarde Paul Akkermans in 1983: "De genereuze ideeën omtrent sociale stadsvernieuwing die nu al sedert verscheidene jaren gepropageerd worden, blijken in Vlaanderen moeilijk tot een breed publiek door te dringen of zelfs begrepen te worden. [...] Van een coherente politiek en van een beleid op Vlaams regionaal niveau: geen sprake." Leo Peeters constateerde: "Er was geen administratie, er was nauwelijks ervaring en er was weinig of geen gecoördineerd inhoudelijk materiaal." Huidig premier Guy Verhofstadt zei in 1999: "Geen land heeft er meer belang bij dan België om veel te investeren in de terugkeer van het leven in de steden, de verbetering van de kwaliteit van het leven in de wijken, de

renovatie. Tot nu toe kwam dat stedelijk beleid er altijd een beetje bij.” En in het Vlaams Parlement verklaarde Bert Anciaux in 2000: “Tot mijn grote verbazing stelde ik vast dat er binnen de Vlaamse administratie geen cel stedelijk beleid bestond. Ik geef toe dat op het vlak van het stedelijk beleid nog bijna alles moet gebeuren.”.

Ogenschijnlijk is er dus weinig stedelijk beleid. Nochtans is er de voorbije twintig jaar heel wat gebeurd. Op federaal niveau waren er vanaf 1992 de veiligheidscontracten, die uitsluitend met grote steden werden afgesloten, vanaf 1999 is er het grootstedenbeleid en Urban, dat door Europa werd gelanceerd en dat vooral Antwerpen ten goede is gekomen. Op Vlaams niveau heeft er vanaf 1980 nagenoeg altijd wel een of andere vorm van stedelijk beleid bestaan. Er was het historisch niet onbelangrijke herwaarderingsbesluit van Paul Akkermans, gericht op sociale stadsvernieuwing. Het beoogde vooral de achtergestelde buurten en het verbeteren van de woonkwaliteit. Er was ook het besluit tot stadsontwikkeling van Ward Beysen, dat meer gericht was op het aantrekken van economische activiteiten. Dat plan heeft alleen maar in theorie bestaan omdat er nooit geld voor werd uitgetrokken op de begroting. We hebben ook het experimenteel besluit op de woonnoodgebieden gehad, een aantal armoedefonds, het besluit Sociale Vernieuwing, het decreet Verkrotting en Leegstand, het Sociaal Impulsfonds en het Stedenfonds. En er zijn nog relevante initiatieven.

In elk geval zijn meer maatregelen genomen dan men denkt. Opvallend daarbij is dat de doelgroep steeds verschilt. Elke minister selecteert andere steden. Antwerpen en Gent waren er gelukkig altijd bij.

Problematisch is wel dat initiatieven op een ander bestuursniveau worden genomen. Telkens wordt een andere procedure ingevoerd. Tijdens de interviews werd daar nadrukkelijk over geklaagd. Er zijn ernstige afstellingproblemen.

Ik stel ook vast dat de bevoegdheid over het stedelijk beleid nooit een hoofdopdracht is. Het is altijd een opdracht die wordt toegevoegd aan een andere opdracht. Bovendien moet steeds een beroep worden gedaan op een andere administratie, waardoor er geen continuïteit is. Er is al twintig jaar lang een stedelijk beleid, maar dat viel nu eens onder de minister van Ruimtelijke Ordening, dan eens onder

de minister van Welzijn. Tijdens andere periodes was er een afzonderlijke administratie.

Een positieve trend is de evolutie van een verticaal en sectoraal beleid naar een horizontaal beleid. Voor de introductie van het Sociaal Impulsfonds (SIF) werden afwisselend initiatieven genomen door Welzijn, Ruimtelijke Ordening of Huisvesting. Sedert het SIF denkt men horizontaal en gebiedsgericht.

Een belangrijke retorische trend is het doorschuiven naar lokale besturen. Maar over de rol en de capaciteiten van de lokale besturen wordt in alle parlementaire debatten tegelijk warm en koud geblazen. Men vindt de lokale besturen het beste geplaatst om het stedelijke beleid uit te voeren, maar zegt tegelijk dat de lokale besturen die uitgebreide taak niet aankunnen. Door tegelijk koud en warm te blazen zijn veel oplossingen halfslachtig.

De voorbije jaren hebben we het vaak over de ‘sociale mix’, bijvoorbeeld reeds in de nota’s voor de stadsvernieuwingcampagnes. In oude beleidsnota’s van Gent en Antwerpen vindt men ook al uitweidingen over de sociale mix. Op dat ogenblik was amper 6 procent van de Gentse bevolking allochtoon. Toch had men het toen al over een concentratieprobleem. Er wordt weliswaar al jaren aandacht gevraagd voor een betere sociale mix, maar erg ver is men daar niet in geraakt.

Een andere constante is de zelfkritiek op de versnipperde middelen. In alle beleidsnota’s of parlementaire debatten komt dat voor. De beperkte middelen worden al te versnipperd uitgegeven. In het SIF waren projecten van één miljoen Belgische frank geen uitzondering.

Wat opmerkelijk is, is dat er sedert de jaren tachtig nog maar weinig politiek debat is geweest over het stedelijk beleid. In de jaren tachtig lanceerde de heer Ward Beysen, geïnspireerd door het Groot-Brittannië van Thatcher, de publiek-private samenwerking binnen het stadsontwikkelingsbesluit. Prompt organiseerde de SP studiedagen en persconferenties tegen dat voorstel. Vandaag de dag maakt niemand er zich nog druk over. Er is daarover geen ideologische debat. Om Bruno Toback te citeren: “De kleur van de kat maakt niet uit, als hij maar muizen vangt.”. We moeten er wel bij zeggen dat bij mijn weten er nog geen serieuze publiek-private samenwerkingen werken.

1.5 Beleidsevaluatie

Ik heb het beleid geëvalueerd op basis van beleidsdocumenten, wetenschappelijk onderzoek en interviews op verschillende niveaus. Als we het beleid tot de essentie herleiden, komen we uit op de budgetten. Zowat acht miljard Belgische frank is het hoogste budget dat ooit voor het stedelijk beleid werd vrijgemaakt. Een onnoemelijk klein bedrag in vergelijking met andere inkomsten of uitgaven. Vlaanderen en België trekken te weinig uit voor dit specifieke beleid: in het beste geval was dat één procent van de totale middelen.

Enkele illustraties. Destijds zijn ongeveer 150 herwaarderingsgebieden afgebakend. Dat vond iedereen toen een succes, ook al nam maar één op de drie gemeenten eraan deel. Het was al bij al een klein programma dat in zeer kleine gebieden investeerde. Toch lag er een investeringsbudget tussen 23 en 24 miljard Belgische frank op tafel. Uiteindelijk werd maar ongeveer 6 miljard Belgische frank geïnvesteerd. Niet onbelangrijk is dat de herwaarderingsgebieden procedureel gezien behoorlijk zwaar en intensief waren. De lokale bestuurders werkten samen met inwoners en instellingen aan stadsvernieuwingsplannen. Uiteindelijk is maar één vierde van alle geplande investeringen gerealiseerd. Het herwaarderingsbesluit niet uitvoeren heeft belangrijke gevolgen gehad voor de legitimiteit van de overheid.

Een tweede voorbeeld is het Gentse project Zuurstof voor de Brugsepoort. Men wil “lucht en open ruimte” creëren in een dicht bebouwde negentiende-eeuwse wijk. De kosten voor dit project worden op 51 miljoen euro geraamd. Dat is minstens het dubbele van het jaarlijkse SIF-middelen die de stad krijgt. De kosten voor het Permekegebouw in Antwerpen worden op de helft van de totale SIF-middelen van de stad geraamd. De middelen voor het stedelijk beleid zijn dus te beperkt.

Tot 2002 zijn de middelen voor stedelijk beleid gestegen. Met de overgang van het SIF naar het Stedenfonds zijn ze opnieuw gedaald. Ik weet niet of er een oorzakelijk verband is, maar in 2003 brak het Vlaams Blok ook door op het platteland.

In de interviews klagen de lokale besturen over de beperkte middelen. Belangrijk is ook dat hun personeelskader niet volstaat om een stedelijk beleid

te voeren. Zelfs Gent en Antwerpen hebben geen volwaardige studie- of planningsdienst. Een visie wordt nooit uitgewerkt. Omdat men nu een grondbeleid wil voeren, hebben Gent en Antwerpen een gronddienst opgericht. Hoe is een grondbeleid mogelijk als men niet precies weet wat men wil?

De lokale besturen hebben ook niet alle hefboomen in handen. De lokale besturen zijn afhankelijk van anderen om hun doelstellingen te kunnen realiseren. Lokaal wordt men geconfronteerd met botsende en steeds wijzigende territoria, waarbij elk beleid zijn eigen territorium afbakt. Elke socialehuisvestingsmaatschappij heeft een eigen territorium. De politie eveneens. Steden bakenen daarnaast nog enkele achtergestelde buurten af. De budgetten moeten dus verdeeld worden over verschillende gebieden, wat tot coördinatieproblemen en oeverloos vergaderen leidt.

Het gevolg daarvan is dat veel steden het SIF heel pragmatisch hebben uitgevoerd. Ze lieten vooral politiek uitgediscussieerde dossiers goedkeuren. Daardoor is men geneigd tot het besluit te komen dat het SIF al te zeer een verlengstuk werd van het Vlaams Fonds voor de Integratie van Kansarmen (VFIK), aangevuld met openbare werken. Veel programma's van stedelijk beleid hebben zodanig vage doelstellingen dat men altijd wel kan aantonen dat ze bereikt worden.

Theoretisch zijn we geëvolueerd naar inclusiviteit. Het is logisch dat elk beleid dezelfde doelstellingen nastreeft. Maar als de middelen te beperkt zijn, werkt dat niet. Als de partners over onvoldoende middelen beschikken om alle partners te bereiken, streeft elke partner zijn eigen doelstellingen na. Daarnaast probeert elke partner zelf middelen binnen te halen. Bij de overgang van het SIF naar het Stedenbeleid brak in Gent en Antwerpen een strijd van iedereen tegen iedereen los. Elk initiatief probeerde zijn deel van de koek te behouden. Alle instellingen gingen met elkaar in de clinch.

Een stedelijk beleid volstaat niet om greep te krijgen op de oorzaken van de stedelijke problemen. Het is te zwak en te klein om de woningmarkt of de arbeidsmarkt bij te sturen.

Niet alles is echter genoeg. Men staat meestal positief tegenover de voorwaardelijkheid van het SIF. Men vindt het goed dat de Vlaamse overheid een aantal doelstellingen en richtingen oplegt. In Gent

zegt men uitdrukkelijk dat er zonder het SIF geen aandacht zou zijn voor de negentiende-eeuwse gordel.

Het resultaatgericht werken vindt men eveneens positief. Men maakt er wel de bedenking bij dat een brede evaluatie aangewezen is. Resultaten meten is onmogelijk, maar een brede evaluatie helpt om na te denken waar men precies mee bezig is. Vooral welzijnsinstellingen vinden dat belangrijk. In een aantal uitzonderlijke gevallen – vooral in de OCMW's – werd het SIF gebruikt om sociale assistenten in dienst te nemen waardoor de werkdruk er is verlaagd. In heel uitzonderlijke gevallen is een goed samenwerkingsverband ontstaan. We hebben niet onderzocht of die samenwerkingsverbanden ook duurzaam zijn.

Omdat de voorbije 25 jaar programma's zijn gelanceerd zonder enige continuïteit, is het denkwerk krakkemikkig. Steden als Antwerpen en Gent weten nog steeds niet waar ze naartoe willen met de meest problematische wijken. Hun houding lijkt heel fatalistisch. Niet onbelangrijk is dat wie actief is in deze sector, er geen carrière kan uitbouwen. Het personeelsverloop is groot. En men vindt er heel veel jonge medewerkers die niet opkunnen tegen de 'oude' structuren. Ook daardoor is het SIF heel pragmatisch uitgevoerd. Men heeft vooral VFIK-projecten gecontinueerd en gecoördineerd en daar wat infrastructuurwerken aan toegevoegd.

Een andere vaststelling is de hallucinante fragmentatie van het lokale bestuur. De weerzin tussen de verschillende bestuursniveaus is ongelooflijk groot. Vooral wat het lokale niveau over Vlaanderen denkt, is verre van fraai.

Op de vraag wat de verschillende programma's hebben opgeleverd, werd onomwonden geantwoord dat de levensomstandigheden in de achtergestelde buurten niet verbeterd zijn. Met interessante projecten bedoelt men dat die projecten interessant waren voor de mensen die ze uitvoerden. Van enige structurele impact is geen sprake. Er werd heel pragmatisch gewerkt. De ervaren coördinatoren sturen omdat de uitvoerders van het ene project naar het andere zijn overgegaan.

Zowel in Antwerpen als in Gent is men heel negatief over de inspraak. Bij het afbakenen van de herwaarderingsgebieden waren er heel behoorlijke

inspraakprocedures. In Gent zegt men letterlijk dat die volledig verdwenen zijn door het SIF en de moderne – en blijkbaar louter theoretische – communicatiemodellen. Er moet van nul af aan herbegonnen worden. Zowel in Gent als in Antwerpen zeggen de SIF-verantwoordelijken alsook andere respondenten dat het contact met de bewoners is afgenomen.

In Antwerpen en Gent heeft men, uit pragmatische overwegingen, wel geïnvesteerd in sociale infrastructuur: welzijnswerkers, opbouwwerkers, OCMW's zijn nu beter gehuisvest dan voor de programma's. Opvallend is wel de afwezigheid van een aantal vrij cruciale sectoren en instrumenten, zoals huisvesting – dat toch een van de grootste problemen van beide steden is –, economie en politie. Er is ook geen grond- en pandenbeleid.

De algemene conclusie is dat het stedelijk beleid nauwelijks of geen probleemoplossend vermogen heeft. Er is ook nauwelijks een verbetering van de beleidsvoering. Beter besturen op zich wordt blijkbaar gezien als instrument om de problemen van de steden op te lossen. Het stedelijk beleid is een miniscuul beleid. Het is zeer naïef om te denken dat men met een specifiek stedenbeleid armoede of achterstelling kan opheffen.

2. Bespreking

De heer Sven Gatz: U hebt een aantal kaarten van Gent en Antwerpen getoond met oude en nieuwe achtergestelde buurten. Een aantal daarvan zijn omgevormd. Hoe lang duurt zo een transformatie gemiddeld en, vooral, welke factoren dragen daartoe bij, zowel in de ene als in de andere zin? U betoogt dat de hefboomen en de middelen die we nu hebben, ontoereikend zijn om een stedelijk beleid te voeren, maar op microniveau slaagt men er misschien toch in om een ommekeer te realiseren, mits aan een aantal voorwaarden voldaan is.

Tijdens een vorige commissievergadering hebben we gediscussieerd over wonen. Welk gewicht heeft het Stedenfonds in verhouding tot fiscale maatregelen die zouden kunnen worden genomen, bijvoorbeeld inzake huisvesting, om daadwerkelijk problemen op te lossen? Misschien is het beter andere instrumenten te gebruiken. Met het Stedenfonds alleen kan blijkbaar geen echt stedenbeleid worden gevoerd.

Een aantal sectoren zijn afwezig in het stedelijk beleid, ook de economische sector. Hoe kan die sector daar een rol in spelen?

De heer Pascal De Decker: In Gent zijn enkele wijken verbeterd. Zij zijn een tijdlang het slachtoffer geweest van stadsvlucht. Maar de woningen hebben er wel een intrinsieke kwaliteit: ze zijn tamelijk groot. Daarop heeft de overheid met een op het individuele pand gericht beleid wel een impact. Daar halen renovatiepremies bijvoorbeeld wat uit. De herwaarderingsgebieden hebben vooral in dergelijke wijken enig succes gehad. Denk maar aan het Patershol. In andere negentiende-eeuwse gebiedswijken echter is de intrinsieke kwaliteit van de woningen te slecht om een particulier daarin te laten investeren. De zogenaamde zelfregeneratiecapaciteit is daar kleiner, zonet onbestaande. Als men daar de structuur van de woningen en de stedenbouwkundige structuur niet aanpakt, zullen die wijken tot in de eeuwigheid achtergesteld blijven. Het Gentse programma Zuurstof in de Brugse Poort wil daarom de structuur doorbreken en nieuwe woningen en groen inbrengen. Een andere oplossing is niet mogelijk.

Mevrouw Dominique Guns: Maken we met dit soort wijken dan beter meteen tabula rasa?

De heer Pascal De Decker: Ik vrees dat dit de enige oplossing is. In Gent hebben veel woningen in dergelijke wijken een slechte kwaliteit; ze zijn slecht geïsoleerd en klein; bovendien is de eigendomsstructuur versnipperd. Daardoor kunnen die huizen niet omgebouwd worden tot comfortabele of moderne individuele woningen. De enige oplossing is inderdaad afbreken. Daarvoor is een beleid nodig met een planning van twintig, vijftig jaar, waarbij de herhuisvesting van mensen in bestaande wijken gekoppeld wordt aan de bouw van nieuwe wijken. Nu worden vaak sociale woonwijken gebouwd, waarbij woningen toegewezen worden volgens de wachtlijst en er komen mensen van overal bij de arme mensen die er al zijn. Projecten zouden eigenlijk moeten gelinkt zijn aan de buurt zelf en zouden tegelijkertijd moeten beletten dat de slechte woningen nog bewoond worden. Dat was voor een deel al de achterliggende gedachte van het herwaarderingsbesluit, maar door de kleine schaal van dat besluit is dat er niet doorgekomen. Dat alles betekent wel dat het beleid een en ander heel sterk moet opvolgen. Als er een budget is voor een woonwijk, moet bijvoorbeeld de toe-

wijzing worden opgevolgd en moet nagegaan worden wat er met de slechte woningen gebeurt.

Het gewicht van om het even welk specifiek fonds voor stedenbeleid zal altijd beperkt zijn ten opzichte van alle andere middelen. Voor armoedebestrijding bijvoorbeeld is de sociale zekerheid nog altijd het belangrijkste instrument, met een veel grotere impact dan het SIF of het Stedenfonds. Inzake onderwijs zal een specifiek stedelijk beleid nooit het probleem van concentratiescholen oplossen. Het nut van het Stedenfonds en het SIF is dat ze wel de aandacht richten op bepaalde doelstellingen. Als ze continu zijn, kunnen ze als katalysator fungeren voor de andere middelen. Maar die andere middelen zijn natuurlijk onnoemelijk veel krachtiger dan het stedenbeleid. Dat is immers gefinancierd met de restjes die van tafel vallen. De begroting moet groeien voor er iets extra's naar dergelijke speciale fondsen gaat.

Heel veel economische actoren willen wel meespeelen, maar haken vaak af omdat het tempo en de beslissingsprocedures niet stroken met hun logica. Op voorwaarde dat de economische actoren de overheid vertrouwen, kunnen die wel gestuurd worden. Als de overheid op oude terreinen nieuwe economische activiteiten toelaat, zullen de bedrijven er wel naartoe komen. Economie is dus wel stuurbaar wat de plaats betreft. Als men de economische activiteit in de stad wil behouden, zal men in de stad plaats moeten maken. In Gent bijvoorbeeld zijn nog altijd gigantische brownfields beschikbaar.

Mevrouw Cathy Berx: Heeft u ook een vergelijkend onderzoek uitgevoerd? Wat met het stedenbeleid in landen als Nederland, Frankrijk en Spanje? Kunnen daar lessen uit worden getrokken? Het stedenbeleid van Barcelona bijvoorbeeld wordt vaak als voorbeeldig naar voren geschoven. Of kan u daar kanttekeningen bij maken. Wat gebeurt er in Amsterdam, Rotterdam en andere steden?

Hoe woningen eruit zien is sterk bepalend voor de witte vlucht. In Deurne-Noord werden tussen 1920 en 1930 kleine woningen gebouwd door een projectontwikkelaar. Zij beantwoorden niet langer aan de moderne comforteisen. Wie meer ging verdienen, trok weg en men kreeg een concentratie van veel minder verdienenden. De allochtonen kwamen pas nadat de anderen eerder waren weggevlucht. Hoe komen we tot meer sociale huisvesting buiten

de steden? Veel steden hebben 5 tot 10% of zelfs meer sociale woningen op hun grondgebied. Maar heel wat Vlaamse gemeenten komen niet boven 5% of blijven zelfs zitten op 0%. In Aartselaar zijn er een of twee sociale woningen, tot voor kort geen enkele. Hoe moet men daarmee omgaan? Men zou natuurlijk maatregelen als in Rotterdam kunnen nemen en zeggen: op bepaalde plaatsen kan men niet meer wonen als men niet komt aan het vereiste percentage van bewoners met een bepaald inkomen. Dat kan wel alleen maar als er voor minder verdienenden ook een alternatief is. Is iets dergelijks wenselijk of juist niet?

De fondsen investeerden relatief veel in hardware, minder in software. Wordt het nu tijd voor dat laatste of is dat een maat voor niets zonder verdere investeringen in huisvesting?

Tot slot heb ik vragen bij de afstemming tussen het federale en het Vlaamse beleid. De federale overheid nam fiscale maatregelen. Wie investeert in bepaalde wijken geniet een bevriezing of verlaging van het kadastraal inkomen of een belastingvermindering bij renovatie. Maar voor Antwerpen zit de omgeving rond de Grote Markt daarin, wat toch niet bepaald een kansarme buurt is. De mooiste sociale woningen van Antwerpen staan daar. Overeenstemming met de Vlaamse afbakening is wenselijk. Zouden de middelen voor stedenbeleid niet beter in één hand komen?

De heer Pascal De Decker: Dat laatste vind men op het terrein evident. Het is ook logisch. Maar hoe is wat anders.

Vergelijken met het buitenland is altijd heel moeilijk. Alle landen hebben een verschillende geschiedenis. In Nederland voert men al sinds 1973 een stedenbeleid met als taakstelling een evenwichtige bevolkingssamenstelling in achtergestelde buurten. De vier grote steden sloegen de handen in elkaar en trokken met een gemeenschappelijke nota naar Den Haag en dwongen zelf een stedelijk beleid van het Rijk af. Het is in hoofdzaak een socialehuisvestingsbeleid geworden. Maar vandaag zit men net als hier met grote concentratiewijken. De problemen zijn er vaak nog groter. Men kiest er nu voor herstructureren, net als elders: hoogbouw slopen en in de plaats laagbouw met een sociale mix creëren.

In de Verenigde Staten is de schaal groter, de federale overheid heeft er sommige getto's gewoon

opgegeven. Men subsidieert er mensen die aan bepaalde voorwaarden voldoen, om eruit te verhuizen: 'moving to opportunities'. Maar vaak wil men hen elders niet en de achterblijvende buurt wordt op perverse wijze nog armer.

In Frankrijk wil men 'refaire la ville sur place' nadat men er eerst massaal HLM's bouwde, hoogbouwwijken rond soms zeer kleine steden. Ook daar wordt gesloopt. Wat zal dat opleveren? Finaal pakt men immers met al die maatregelen de oorzaken van de problemen niet aan. Die zijn economisch: mensen zonder werk en inkomen. Maar intussen is wel duidelijk geworden dat leven in een concentratie van achtergestelde mensen, achterstelling bestendigt. Er zijn dus wel degelijk argumenten om naast een beleid inzake sociale zekerheid en een onderwijsbeleid, specifiek hiervoor een beleid te voeren. Overigens is het probleem pas sinds 10 tot 15 jaar aan het escaleren, het beleid om de sociale mix in achtergestelde buurten te verhogen, is dus nog jong.

Mevrouw Caroline Gennez: In Antwerpen en Gent manifesteren de stedelijke problemen zich het sterkst. Maar men ziet toch dezelfde fenomenen in centrumsteden als Mechelen. Er wordt geïnvesteerd in het stadscentrum, verkrotting wordt bestreden en nieuwe projecten worden opgestart. Tegelijk ziet men verdringing in een gordel rond het centrum. Hoe kan men dat met een stedelijk beleid oplossen? Zijn er naast woonfiscaliteit nog andere instrumenten?

Wellicht ligt de sleutel in de buiten- en randgemeenten, al hebben de steden zelf – zeker in de vergelijking met Nederland – nog meer sociale woningen nodig. In het Mechelse haalt de stad een percentage van 12 procent terwijl de omliggende gemeenten onder 2 tot 3 procent blijven. Spreiding is volgens mij alleen te realiseren als de hogere overheid een percentage oplegt.

De heer Pascal De Decker: Frankrijk evolueert van een beleid gericht op kansarme buurten naar een beleid voor de stad als geheel. Inmiddels zit men daar al een fase verder en voert men er een agglomeratiebeleid. De randgemeenten moeten binnen afzienbare tijd 20 procent sociale huurwoningen halen. Of dat zal slagen is een interessante vraag. Ik geloof dat men er inderdaad randgemeenten een bepaald percentage moet opleggen op straffe van sancties. Maar men moet ook vermij-

den dat men het vroegere draineren van de armen naar de stad omdraait. Het evidente principe zou moeten zijn dat elke gemeente een bepaald percentage socialehuurwoningen haalt. Maar niet iedereen staat te trappelen om dat spontaan te doen. Brasschaat heeft er geen belang bij mensen met een laag inkomen – want dat zijn sociale huurders vandaag – aan te trekken. Dat is niet goed voor de gemeentekas en niet goed voor het imago.

Blijvende investeringen in socialehuurwoningbouw zijn nodig tegen de verdringing. Daarbij moet ook het negatieve imago veranderen. In een gemengde vorm, met verschillende woningtypes en een combinatie met particuliere investeerders, ziet men niet meteen dat het om socialehuurwoningen gaat. Dat kan heel goed werken. Wat men in het verleden deed was een slecht voorbeeld: een oude wijk afbreken en mastodonten in de plaats zetten. Dan heeft men al een stigma nog voor er iemand woont. Men moet dus ook iets doen aan het gezicht van de sociale huisvesting. Pas dan kan zij ingeschakeld worden in de strijd tegen de verdringing. Het model waar men naartoe moet, is dat van het Klein Begijnhof in Mechelen: laat privé renoveren wat te renoveren valt en vul de lege plekken in met sociale woningbouwprojecten.

Mevrouw Veerle Heeren: Alles heeft natuurlijk wel zijn prijs. Vlaanderen moet weten wat het wil. De middelen voor sociale huisvesting zijn beperkt, zoals zij dat altijd waren. Maar als men morgen niet meer wil dat een project er als zodanig uitziet, hoe moet men dat dan doen? In veel Vlaamse gemeenten bestaan in de kernen knappe, kleinschalige projecten. Maar die zijn duurder, mede omdat de bouwkosten hoger zijn. De overheid moet dat afwegen tegen de wachtlijsten.

Het viel mij op dat de cijfers uit de tabel van wie waar woont, veertien jaar oud zijn. Maar worden inmiddels de kansarmen niet verdrongen uit de door het middenpubliek gegeerde kleinere centrumsteden? Bestaan daarover actuelere cijfers? Kunnen de resultaten van de laatste bevolkingsenquête daarvoor dienen?

Hoe omschrijft u het begrip sociale mix? Dat is niet onbelangrijk voor het verwachte nieuwe socialehuurbesluit. Het is tijd om paal en perk te stellen aan de aanslepende discussie daarover. Is het een goed idee om de herwaarderingsgebieden ook de volgende jaren als instrument voor stedelijk beleid te gebruiken?

Een stad als Barcelona is niet te vergelijken met een Vlaamse stad. Dat is een wereldstad, Vlaanderen heeft geen dergelijke stad. Het ziet er trouwens ook niet naar uit dat de Olympische spelen morgen naar Vlaanderen komen.

Het stigma op sociale woningen heeft vaak te maken met de wooncultuur van de bewoners. Dat verandert niet zomaar, maar moet aanvaard worden. Het beleid mag niet de pretentie hebben om mensen te heropvoeden.

Ik ben aangenaam verrast over de uiteenzetting van mevrouw Gennez. In de vorige regeerperiode is een voorstel om gemeenten te verplichten tot een bepaald percentage sociale huur- en koopwoningen niet goedgekeurd in deze commissie. Ik kreeg toen kritieken van alle commissieleden dat dergelijke interventie te vergelijken was met een spreidingsbeleid voor asielzoekers en te laken was. Ik ben blij dat de geesten gekeerd zijn. Er moet een stok achter de deur zijn om gemeenten initiatieven te laten nemen. Daar knelt het schoentje immers, hoewel AROHM ook een rol speelt. Gemeenten kunnen immers woonuitbreidingsgebieden, in handen van bouwmaatschappijen, autonoom goed- of afkeuren. De Vlaamse overheid moet durven optreden.

Een belangrijke hefboom is volgens de spreker beter bestuur op het lokale niveau. Hoe kan dat gerealiseerd worden?

De heer Pascal De Decker: Dat staat in het decreet over het stedenfonds. De Vlaamse overheid heeft blijkbaar een negatief beeld over het lokale besturen. Ik heb niet het beleid van Antwerpen of Gent geëvalueerd, maar enkel een aantal programma's. Die teneur heerst al een tijdje op de kabinetten, maar in het decreet staat dat als een van de drie hoofddoelstellingen. Het is niet duidelijk wat men daaronder precies verstaat. Ik interpreteer dat Vlaanderen een deel van de verantwoordelijkheid afschuift: de gemeenten moeten de inhoudelijke keuzes maken en Vlaanderen zegt enkel dat de gemeenten beter moeten besturen.

Mevrouw Veerle Heeren: Op een studiedag van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten gaf een Gentse schepen een uiteenzetting waaruit bleek dat er wel degelijk een grote evolutie is. De grootste verdienste van het SIF is toch dat men is gaan nadenken over de doelstellingen. We hebben alleen de fout gemaakt te detaillistisch te werk te

gaan. Ik vind het nog altijd jammer dat het SIF verdwenen is. De dynamiek moet opgaan in het stedenfonds, maar dat ervaar ik niet in de praktijk. Ik woon echter niet in een grootstad, maar in een centrumstad, maar in mijn regio is dat zeker niet het geval.

De heer Pascal De Decker: Een geactualiseerd herwaarderingsbeleid is zeker nodig voor achtergestelde en verkrotte buurten. Er kunnen zeker een aantal lessen getrokken worden. Er is een en ander verkeerd gelopen vooral ten gevolge van loodzware procedures.

Mijn cijfers gaan tot 2000. Het klopt dat we de afgelopen jaren vooral focussen op de grote steden. Het zou ook interessant zijn om dezelfde gegevens te onderzoeken voor kleinere steden. In feite zouden dergelijke data permanent moeten bijgehouden worden voor alle steden en gemeenten. De dienst voor Algemene Planning en Statistiek zou dat kunnen doen.

Mevrouw Veerle Heeren: Welke rol kan het kenniscentrum voor het woonbeleid daarbij spelen? Het is toch de bedoeling dat het centrum die data aanbiedt aan de overheid.

De heer Pascal De Decker: De dienst voor Algemene Planning en Statistiek beschikt al over veel gegevens. Zij publiceren geregeld data, maar ook slechts fragmentarisch. Wetenschappelijke onderzoekscentra kunnen eventueel nieuwe of andersoortige data verzamelen, maar er bestaat al veel basismateriaal dat niet systematisch gebruikt wordt. De afbakening van de SIF-gemeenten is gebeurd op basis van de data van de dienst voor Algemene Planning en Statistiek. Ze beschikken bijvoorbeeld over gegevens over de achterstelling, het leefloon per gemeente; alleen worden die weinig gebruikt.

Sociale woonblokken leiden blijkbaar tot problemen. Mensen willen blijkbaar niet meer op die manier wonen. Nieuwe blokken maken nieuwe problemen. Het alternatief kost inderdaad geld. Ofwel kan men dat bijpassen ofwel kijkt men naar de oorzaken van de stijging van de grondprijzen. De grondprijzen zijn immers inderdaad sterk gestegen. Dat is het gevolg van het ruimtelijke ordeningsbeleid, dat ingrijpt op de beschikbaarheid van gronden en dus de prijzen doet stijgen. Sommigen worden daar beter van, maar heel wat

anderen kunnen de prijzen niet betalen. Natuurlijk zou men de meerwaarden van dergelijk grondbeleid gedeeltelijk kunnen afroemen om elders te investeren.

Mevrouw Veerle Heeren: Hoe leiden de woonblokken die men vandaag bouwt, tot problemen?

De heer Pascal De Decker: De architectuur geeft een bepaald stigma. Vaak hebben dergelijke blokken al een merkteken vooraleer ze bewoond zijn.

Het is belangrijk om een juiste diagnose te stellen. Uit het onderzoek van de universiteit blijkt dat het grootste deel van de sociale huurders zeer tevreden zijn. Er zijn natuurlijk problemen maar de schaal ervan zou eens objectief moeten vastgesteld worden..

Mevrouw Veerle Heeren: Een kleine minderheid veroorzaakt problemen die een grote groep treffen. Er is geen instrumentarium om daaraan iets te doen.

De heer Marcel Logist: Mijn fractie is voorstander van socialewoningbouw in elke gemeente. De minister van Binnenlandse Aangelegenheden heeft nu de kans om via het gemeentefonds in te grijpen als een gemeente geen sociale woningen bouwt. Mijn fractie is niet tegen het Stedenfonds. Er worden monografieën gemaakt van de grootste steden. Die worden binnenstebuiten gekeerd en onderzocht. Er zijn echter andere steden, die ook een centrumfunctie moeten vervullen en niet aan bod komen, maar ook problemen of hiaten kennen. Ook daarvan moet werk gemaakt worden.

Door het SIF werd het sociaal beleid van steden en gemeenten ondersteund. Nu dat toegevoegd wordt aan het gemeentefonds, brokkelt het sociale beleid van vele gemeenten en steden af. Dat is bedroevend.

De voorzitter: De minister is beter geplaatst om op die opmerkingen te antwoorden, maar zijn vasthoudendheid siert de heer Logist.

De heer Sven Gatz: Er zijn inderdaad tal van anti-stedelijke maatregelen. Is dat anders in de ons omringende landen?

De heer Pascal De Decker: Nederland stuurt de volkshuisvesting nu minder dan voorheen; men

laat meer particulier initiatief toe en er wordt minder op compacte bouw gehamerd. De stadsvlucht neemt daar toe. De grotere verstedelijking in onze buurlanden heeft te maken met de grotere overheidsimpact. Het zou kunnen dat de mens gewoon liever in een huis dan in een appartement woont.

Mevrouw Veerle Heeren: Heeft de spreker een definitie van sociale mix?

De heer Pascal De Decker: Dat is bijna onmogelijk. Dat is een begrip zoals ‘beter besturen’ of ‘subsidiariteit’. Die begrippen keren altijd terug en worden als argument gebruikt. Ze zijn echter zelden goed gedefinieerd en zijn misschien niet eens definieerbaar. Ze hebben niet zelden als effect dat problemen worden vooruitgeschoven. Anderzijds hebben ze als voordeel dat elkeen aan de achterban zijn eigen versie kan gaan uitleggen: ze verbergen met andere woorden politieke conflicten.

De verslaggevers,

De voorzitter,

Sven GATZ
Caroline GENNEZ

Jan PENRIS
